מתני' הביאו לפניו מליח (א) תחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפלה לו *זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה: גמ' ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה? אמר רב אחא בריה דרב עוירא אמר רב אשי באוכלי פירות גנוסר שנו. *אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן למיכל פירות גנוסר כי הוינן בי מאה מנקטינן ליה לכל חד וחד עשרה עשרה וכי הוינן בי עשרה מנקטינן ליה כל חד וחד מאה מאה, וכל מאה מינייהו *הוה מחזיק להו צנא בר תלתא סאוי *ואכיל להו, ומשתבע דלא טעים זיונא, זיונא ס"ד? אלא אימא מזונא. רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה ורב אמי ורב אסי הוו אכלי עד דנתור מזייהו. רשב"ל הוה אכיל עד דמריד ואמר להו רבי יוחנן לדבי נשיאה והוה משדר ליה רבי יהודה נשיאה באלושי אבתריה ומייתי ליה לביתיה. כי אתא רב דימי אמר עיר אחת היתה לו לינאי המלך בהר המלך שהיו מוציאים ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי תאנים מע"ש לע"ש. כי אתא רבין אמר אילן אחד היה לו לינאי המלך בהר המלך שהיו מורידים ממנו ארבעים סאה גוזלות משלש בריכות בחדש. כי אתא ר' יצחק אמר עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופנית שמה שהיו בה שמנים זוגות אחים כהנים נשואים לשמנים זוגות אחיות כהנות ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו בר מבנתיה דרב חסדא דהוו נסיבן לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא ואע"ג דאינהי הוו כהנתא אינהו לא הוו כהני. אמר רב כל סעודה שאין בה מלח אינה סעודה, אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל סעודה שאין בה *שריף אינה סעודה:

מתני' אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך אחריהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכ"א ברכה אחת (מעין שלש) ר"ע אומר אפי' אכל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות, *השותה מים לצמאו (א) מברך שהכל נהיה בדברו ר' (ב) טרפון אומר *בורא נפשות רבות וחסרונן:

גמ' מ"ט דר"ג דכתיב °ארץ חטה ושעורה וגו' וכתיב °ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' וכתיב °ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, ורבנן, ארץ הפסיק הענין, ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין, ההוא מבעי ליה °למעוטי הכוסס את החטה. א"ר יעקב בר אידי א"ר חנינא *כל שהוא מחמשת המינין בתחלה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינין בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. א"ל אביי לרב דימי מאי ניהו [א] ברכה אחת מעין שלש? א"ל *אפירי דעץ על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה *ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל. דחמשת המינין על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו'. וחותם על הארץ ועל המחיה. מיחתם במאי חתים (כי אתא [ב] רב דימי אמר רב חתים בר"ח ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים הכא מאי) רב חסדא אמר על הארץ ועל פירותיה, ור' יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות. א"ר עמרם *ולא פליגי הא לן והא להו. מתקיף לה ר"נ בר יצחק אינהו אכלי ואנן מברכין? אלא איפוך רב חסדא אמר על הארץ ועל הפירות ר' יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה.

אמר

מתני' מליח. כל דבר מלוח: גמ' פירות גנוסר. פירות ארץ יש כנרת חשובים מן הפת: זיונא. משמע מידי דבר אכילה: מזונא. דבר הסועד: דשריק דודבא מאפותי'. שהזבוב מחליק ממלחו מתוך להלא פניו בשרו מחליק: עד דמריד. דעתו מטרפת: באלושי. אוכלוסי בני אדם: ספלי טרית. ספלים מלאים חתיכות דג חתוך שקורים טוניי"א: לקוצצי תאנים. למאכל פועלים שקוצצים תאנים והיו מרובים עד שכל אלו צריכין להם למאכל: בריכות. קובייא"ש בלע"ז: משלש בריכות בחדש. ג' פעמים בחדש מורידים ממנו כך: שמנים זוגות אחים. שנים שנים אחים היו כולם וכן נשותיהם: שריף. תבשיל לא שיש בו מרק כמו סורפה היא: מתני' מברך אחריהם ג' ברכות. ר"ג לטעמיה דאמר לעיל בפירקין (דף לז.) כל שהוא מז' המינים מברך אחריו ג' ברכות: אפילו אכל שלק. של ירק והוא מזונו. שסמך עליו למזון: וחסרונן. צרכי ספוקן: גמ' וברכת. אכולהו קאי ובההוא קרא ג' ברכות רמיזי כדאמרינן בפרק שלשה שאכלו (דף מח:): ארץ הפסיק הענין. ולא קאי וברכת אלא אלחם דסמיך ליה: ור"ג ההוא. הפסקה לפרושי חטה דכתיב בקרא קמא אתא ולמעוטי שאם כססה כמות שהיא אין זו בכלל ברכה אא"כ עשאה לחם: חמשת המינים. כולם מין דגן חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון כוסמין מין חטה, שבולת שועל ושיפון מין שעורה: מברך עליו ב"מ מזונות. אם עשאו תבשיל: כל שהוא מז' המינים. מאחר ז' המינים האמורים בפסוק ואינו מין דגן: אפירי דעץ. על העץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה טובה ורחבה". אתרוייהו קאי כולה עד סופה: רב חתים בר"ח כו'. אע"ג דדמיא לתרתי: הכא מאי. מי מחתמינן בתרתי כהאי גוונא כגון על הארץ ועל הפירות ולא הויא חתימה בשתים ממש כדמפרש לה בפרק שלשה שאכלו (דף מט.): הא לן והא להו. רב חסדא מבבל ובבבל חתמי על הארץ ועל פירותיה ור' יוחנן מארץ ישראל והתם חתמי על הפירות: ואנן מברכינן. על פירותיה ס"א ארץ ישראל לאודה קאי ואנן לא ל"ג אכלינן מינייהו ומברכים עלייהו:

קופרא

באוכלי פירות גנוסר שנו. שהמליח עיקר שהוא בא להשיב הלב שנחלש מפני מתיקות הפירות והפת שלאחריו טפל ואינו בא אלא בשביל המליח וא"ת פירות הוי עיקר ומליח טפל ונבריך על הפירות ולפטר כולהו. וי"ל דמיירי שלא אכל הפירות באותו מעמד א"נ בשעה שאכל פירות גנוסר לא היה שם עדיין מליח ופת דלא היה יודע שיחלש לבו מחמת המתיקות: מברך על המליח. ואף על גב דאשמעינן דפת פוטר את הפרפרת איצטריך לאשמעינן דפעמים דפת טפל: רבי עקיבא אומר אפי' אכל שלק והוא מזונו כו'. ולא דמי להאי דלעיל (דף לז.) דר"ג נתן רשות לר"ע לברך וכו' דשאני הכא דאיקבע מזוניה עליה: על העץ ועל פרי העץ. אבל על היין מברכים על הגפן ועל פרי הגפן דכיון דיין קובע ברכה לעצמו משום חביבותיה הוא הדין לאחריו. ובחתימה יש שחותמין על הארץ ועל הפירות ויש שחותמין על הגפן ועל פרי הגפן מיהו לכאורה משמע דא"ל לשנות החתימה שהרי אין אנו משנין רק לומר פרי הגפן במקום פרי העץ אבל בעלמא היכא דלא מברכינן על העץ אלא בסתמא על הארץ ועל הפירות ביין נמי אין לשנות. וגם המיימוני מצריך להזכיר בה מעין המאורע בשבת וביו"ט וכן משמע בירו', ומיהו לא נהגו העולם כן ויכול להיות מה שמזכירים מעין המאורע היינו דוקא בימיהם שהיו רגילין לקבוע איין ואמיני פירות אבל האידנא לא קבעי. ופר"ח היכא דאכיל מיני מזונות כגון דייסא ותאנים ושתי חמרא מברך ברוך אתה ה' אמ"ה על המחיה ועל הכלכלה על הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה וכו' וחותם בא"י אמ"ה על הארץ ועל המחיה ועל הפירות ולא הוי חתימה בשתים דהארץ היא המגדלה המחיה והפירות: אינהו מיכל אכלי ואנן מברכין. משמע שאין נראה למקשן שידברו האמוראים דבבל בשביל בני ארץ ישראל כי כך פר"ת גבי (קדושין כט:) לעולם ישא אשה ואחר כך ילמוד תורה ותנא אחריתי ילמוד תורה ואחר כך ישא אשה ומסיק הא לן והא להו ופירש ר"ת דר' יוחנן היה מדבר בשביל תלמידיו שהיו מבבל? דשמא הכא קים ליה למקשן דבאותה שעה שאמר רב חסדא הא מילתא לא היה לפניו שום תלמיד מא"י וכן לא שום תלמיד מבבל לפני רבי יוחנן וא"כ לא היה מזכיר רב חסדא שהיה מבבל כי אם לבני בבל והכי פריך היאך יברכו בני בבל על הארץ ועל פירותיה משמע דקאי דוקא על פירות של ארץ ישראל והם אינם אוכלים אותן:

עבידנא

עין משפט נר מצוה

קמד א מיי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ה והלכה ז סמג עשין כז טוש"ע או"ח סימן ריב סעיף א:

קמה ב מיי' פ"ג שם הל' ג והלכה יא סמג שם טוש"ע או"ח סי' רח סעיף א:

קמו ג מיי' פ"ג מהל' ברכות הלכה יג ופ"ח הל' יד סמג שם טוש"ע או"ח סי' רח:

קמז ד מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן רח סעיף י:

הגהות הב"ח

(א) במשנה מליח בתחלה:

הגהות הגר"א

[א] מאי ניהו ברכה א' מעין ג'. נ"ב א"ל דחמשת מינים על המחיה ועל הכלכלה כו' עד טוב ומטיב לכל וחותם על הארץ ועל המחיה אפירי דעץ על העץ ועל פרי העץ. דחמרא על הגפן ועל פרי הגפן. מיחתם במאי חתים רב חסדא אמר כו'. כן הוא גי' רי"ף ורא"ש ולגי' שלנו צ"ע למה לא פסק מה' מינים: [ב] שם (כי אתא רב דימי א"ר חתים בר"ח ברוך מקדש ישראל ור"ח הכא מאי) תא"מ:

גליון הש"ס

גמ' למעוטי הכוסס את החטה. ע' לעיל ל"ז ע"א תוס' ד"ה הכוסס:

[עי' תוס' לעיל לז. ד"ה בורא ותוס' לקמן מה. ד"ה ר"ש]

מסורת הש"ס

לעיל לה: מא.

עירובין ל.

צ"ל לא הוה רש"ע

[צ"ל שרף פי' שמפיג את המאכל שבמעי' ערון]

עירובין יד:

דברים ח

שם

[ושמחנו בבנינה כי אתה ה' טוב וכו']

שבת ס: יומא כה. ביצה ס. סנה' יד: קדושין ... סוכה מח.

[לעיל ס: ביצה יד: סוכה לו. ב"מ קו. ב"ב קמז.]

נושא

מלח פוטר את הפת

נושא/מבנה

סידור של רבנים בקשר לפירות גינוסר

נושא/מבנה

סידור של כי אתא... שמספרים דברי פלא על מה שהיה בארץ ישראל

נושא

מה תנאים האחרונים למי שאכל תאנים רמונים וענבים... (ג' מינים שנתברך ארץ ישראל)

נושא/מבנה

נוסחת מעין ג'

1) עבור פירות א"י

2) ה' מיני דגן